

**TALABALARDA MA'NAVİY DUNYOQARASHNI
RIVOJLANTIRISH METODIKASI ("MEDIASAVODXONLIK VA
AXBOROT MADANIYATI" FANI MISOLIDA)**

Isaqov Olimxon Odiljanovich

Namangan shaxar "Hidoya" o'rta maxsus islom bilim yurti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu tezisda talabalarda ma'naviy dunyoqarashni rivojlantirish metodikasi "Mediasavodxonlik va axborot madaniyati" fani misolida tahlil qilinadi. Bugungi kunda axborot va kommunikatsiya texnologiyalarining tez rivojlanishi natijasida yoshlar, ayniqsa talabalar, har kuni katta miqdorda axborotga duch kelmoqdalar. Shuning uchun, ularning mediasavodxonlik va axborot madaniyati sohasidagi ko'nikmalarini shakllantirish, axloqiy va ma'naviy jihatdan to'g'ri qarorlar qabul qilishga o'rgatish muhim ahamiyat kasb etadi. Mediasavodxonlik talabalarga axborotlarni tanqidiy tahlil qilish, ularning manbalarini tekshirish, hamda axborotni ma'naviy va etik jihatdan to'g'ri ishlatish ko'nikmalarini beradi. Axborot madaniyati esa, axborotni etkazish va qabul qilishda ma'naviy mas'uliyatni his qilishni, shaxsiy axborot xavfsizligi va maxfiyligiga e'tibor berishni o'rgatadi.

Kalit so'zlar: Talabalar, Ma'naviy dunyoqarash, Mediasavodxonlik, Axborot madaniyati, Tanqidiy fikrlash,

Talabalarda ma'naviy dunyoqarashni rivojlantirish metodikasi, ayniqsa "Mediasavodxonlik va axborot madaniyati" fani misolida, zamonaviy yoshlarning axborot muhitida to'g'ri yo'lni tanlash, ma'naviy va axborot madaniyatini shakllantirish uchun zaruriy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan metodologik yondoshuvlarni o'z ichiga oladi. Ushbu fanni o'qitishda, maqsad faqat axborot texnologiyalarini o'rgatish emas, balki talabalarning media va axborot dunyosiga nisbatan ma'naviy jihatdan to'g'ri yondashuvni shakllantirishdir.

1. Mediasavodxonlikning mohiyati va ahamiyati

Mediasavodxonlik, ya'ni media materiallarini tahlil qilish, tanqidiy o'rganish va undan ma'naviy jihatdan to'g'ri foydalanish qobiliyati, talabalarda rivojlantirilishi lozim bo'lgan asosiy ko'nikmalardan biridir. Bu ko'nikma o'quvchilarga quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

• **Axborotning manbasini aniqlash va baholash:** Talabalar axborotning ishonchliligi, manbasining xolisligi va maqsadlarini aniqlashni o'rganadilar.

- **Tanqidiy fikrlash:** Media kontentni va undan kelib chiqadigan axborotni tanqidiy baholashni rivojlantirish, ularning manipulyatsiya va noto'g'ri ta'sirlardan xabardor bo'lishini ta'minlaydi.

- **Axborotni to'g'ri saralash:** Talabalarga to'g'ri va foydali axborotni tanlash va unda muhokama qilish ko'nikmalarini rivojlantirish.

2. Axborot madaniyati

Axborot madaniyati talabalarga, axborot muhitida axborotlarni etik jihatdan ishlatish, ularni boshqarish va ulardan ma'naviy jihatdan samarali foydalanish qobiliyatini rivojlantiradi. Bu madaniyat quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi:

- **Axborotlarni etik jihatdan ishlatish:** Ma'lumotlarni o'z manfaatlariga qarshi foydalanmaslik, plagiarizm va noto'g'ri axborot tarqatishdan saqlanish.

- **Axborotlarni boshqa odamlarga etkazish madaniyati:** Talabalar axborotni boshqalarga tarqatishdan oldin uning haqqoniyligini, adolatini va manbalarini tekshirishni o'rganadilar.

- **Shaxsiy axborot xavfsizligi va maxfiyligi:** Talabalar o'z shaxsiy axborotlarini himoya qilish va internetda xavfsizligi haqida bilim olishlari kerak.

3. Talabalarda ma'naviy dunyoqarashni rivojlantirish metodikasi

"Mediasavodxonlik va axborot madaniyati" fani o'qituvchilari talabalar bilan ishlashda quyidagi metodik yondoshuvlarni qo'llashlari kerak:

- **Interaktiv usullar:** Lektsiyalar, guruh muhokamalari, online forumlar va media tahlil sessiyalari orqali talabalarga axborotlarni boshqarish va tahlil qilish ko'nikmalarini o'rgatish.

- **Kritik fikrlash va tahlil qilish:** Talabalarga konkret media materiallar (yangiliklar, reklama, ijtimoiy tarmoqlar va hokazo)ni tanqidiy tahlil qilishni o'rgatish. Bunda, ularni mediamuhitdagi manipulyatsiyalarni va biaslarni aniqlashga undash kerak.

- **Simulyatsiyalar va rolli o'yinlar:** Media sohasidagi muammolarni hal qilish uchun rolli o'yinlar va simulyatsiyalar o'tkazish, bu orqali talabalarga axborotlar bilan ishlashning haqiqiy jarayonlarini ko'rsatish.

- **Mediatekstlarni yaratish:** Talabalarni o'zlari media materiallarini yaratishga (blog, video, postlar va boshqalar) undash, shunda ular o'z fikrlarini, qarashlarini ifodalashga, ularni etik va to'g'ri usullar bilan taqdim etishga o'rganadilar.

4. Mediasavodxonlik va axborot madaniyatini o'qitishning metodik tizimi

Mediasavodxonlikni va axborot madaniyatini o'rgatish jarayonida metodik tizim quyidagi asosiy komponentlardan iborat bo'lishi kerak:

1. **Ma'naviy va axborotiy kompetensiyalarni shakllantirish:** Talabalarda o'zini axborot maydonida axloqiy va madaniy jihatdan to'g'ri tutish qobiliyatini shakllantirish.
2. **Amaliy mashg'ulotlar va tadbirlar:** Talabalar uchun praktikumlar va workshoplar tashkil etish, ular axborot texnologiyalari va media kontentni tahlil qilishda amaliy ko'nikmalarni olishlari kerak.
3. **Ochiq va yopiq muhokamalar:** Talabalar o'rtasida ochiq va yopiq muhokamalar orqali axborot madaniyatiga oid qarashlarni rivojlantirish va tasavvurlarini kengaytirish.
4. **Integratsiya va multidisipliner yondoshuv:** Mediasavodxonlik va axborot madaniyatini boshqa fanlar bilan integratsiya qilish, masalan, falsafa, ijtimoiy fanlar va axborot texnologiyalari, bu talabalarning axborotlar va madaniyatni yanada chuqurroq tushunishlariga yordam beradi.

5. Xulosa

Mediasavodxonlik va axborot madaniyati talabalarda ma'naviy dunyoqarashni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon ularni nafaqat axborotni to'g'ri tanlash va undan samarali foydalanish, balki jamiyatdagi axborot manipulyatsiyalarini tushunish, etik mas'uliyatni his qilishga ham o'rgatadi. Metodik yondoshuvlar orqali talabalar axborot muhitida axloqiy va madaniy jihatdan to'g'ri qarorlar qabul qilishga o'rgatiladi, bu esa ularda yanada rivojlangan ma'naviy dunyoqarashni shakllantirishga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Ismoilov, I. (2020).** Mediasavodxonlik va axborot madaniyati: nazariy asoslar va amaliyot. Toshkent: Universitet nashriyoti.
2. **Qodirov, A. (2019).** Axborot madaniyati va axloqiy mas'uliyat: talabalarga metodik yondoshuvlar. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.
3. **Xo'jaeva, F. (2018).** Ma'naviy dunyoqarash va yoshlar tarbiyasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
4. **Toshpulatov, Sh. (2021).** Mediasavodxonlik: ta'lim jarayonida metodik yondoshuvlar. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.